

Värdefulla naturområden i Årjängs kommun del 2

Innehåll

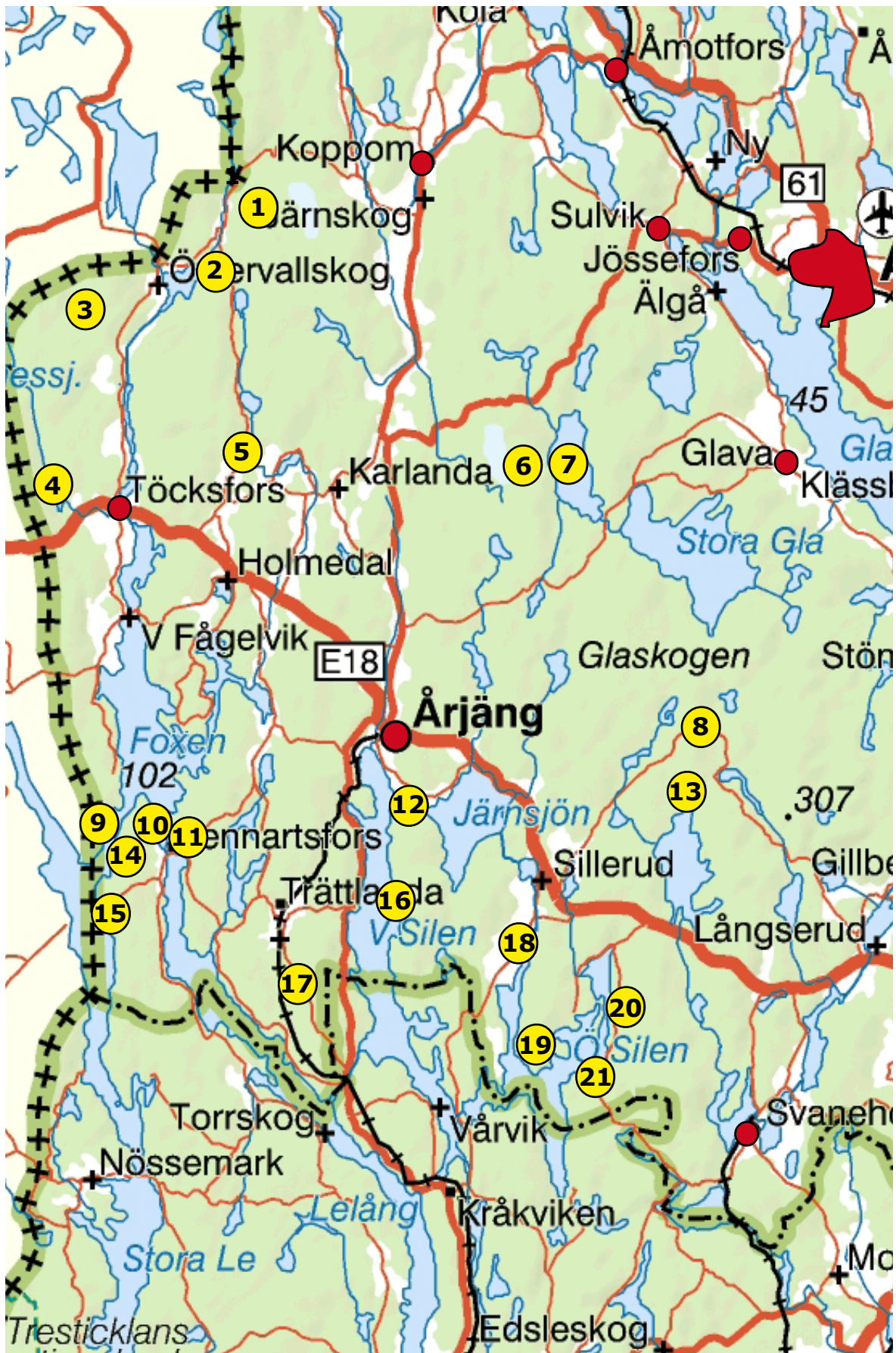
Värdefulla naturområden i Årjängs kommun del 2	4
Områdesbeskrivningar	6
1. Almtjärn	7
2. Svartnäs med Vardyveltjärnarna	8
3. Hyttan	9
4. Hurrsjöarna	10-11
5. Holmerudsälven	12-13
6. Svenskmyrarna - Krovattensmyrarna	14
7. Övre Gla (ingår i Glaskogens naturreservat)	15
8. Finntorp (ingår i Glaskogens naturreservat)	16
9. Kabuhultet - Erikshöjden	17
10. Trane	18
11. Lennartsfors	19
12. Kyrkekullen/Tronbyn	20
13. Kranserud och Sjötorpet	21
14. Funka	22
15. Grunnerud	23
16. Risviken – Silbodalen	24
17. Väg 512 Björkliden-Kalvlund	25
18. Prästgården, Sillerud	26
19. Egenäs-Hjällen	27
20. Väg 523 Mörnästorpet-Sydlöja	28
21. Gårdarna kring Intakeviken	29
Källor	30-31

Dåvarande Miljö och hälsoskyddsnämnden i Årjängs kommun beslutade 2005 att ansöka om LONA medel förframtagande av ett naturvårdsprogram för kommunen. Som en bilaga till naturvårdsprogrammet togs det fram ett dokument "Värdefulla naturområden i Årjängs kommun". Under arbetet konstaterades att kunskapsläget när det gällde en del objekts status var dålig. Det gällde framförallt ängs- och hagmarker som historiskt varit vanliga i Årjängs kommun.

För att råda bot på detta söktes ett nytt LONA-projekt 2010. Detta dokument presenterar 21 nya värdefulla naturområden i Årjängs kommun som uppmärksammades under arbetet med det nya LONA-projektet.

LONA står för LOKalt NATurvårdsarbete och finansieras till hälften med statliga medel.

Omslag: Framsida: Vy över Östra Silen från Lerudden. Foto: Stig Emilsson
Baksida: Skogsnätfjäril på åkervädd. Foto: Dan Mangsbo

Värdefulla naturområden i Årjängs kommun del 2

Kantlök, Grunnerud.

Foto: Stig Emilsson

Under 2010-2011 sammanställdes en beskrivning av värdefulla naturområden i Årjängs kommun. Tiden var knapp och några resurser för fältinventeringar fanns inte. Under 2013-2014 har ett omtag gjorts. Huvudinriktningen har varit mot ängs- och betesmarker som beskrivits i tidigare inventeringar under 1900-talet men vars status var osäker vid sammanställningen 2010. Bland annat har kommunens alla objekt som ingick i den nationella ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA) besökts i fält. TUVA genomfördes 2002-2004 men någon enstaka komplettering 2007. Samtidigt har arbetet med inventering och kartläggning fortsatt från både myndigheter och ideella krafter varför kunskapsläget ständigt förändras. Här beskrivs därför några "nya" fina och skyddsvärda naturområden. Arbetet skall liksom "Värdefulla naturområden i Årjängs kommun" ses som ett "levande dokument", det betyder att vi beskriver de områden som vi här och nu bedömt som särskilt värdefulla i olika avseenden. Det handlar alltså mer om en ögonsblicksbild än ett slutgiltigt dokument och finns förstås fortfarande områden i kommunen som vi ännu inte uppmärksammat.

Klasefibbla.

Foto: Stig Emilsson

Kriterier för de utvalda objekten

De kriterier eller värdetyper som används i områdesbeskrivningarna följer länsstyrelsens anvisningar:

- N= Naturtyp
- B= Botanik
- Z= Zoologi
- G= Geologi
- R= Rörligt friluftsliv
- L=Landskapsupplevelse

Många områden har fler än ett kriterium.

Naturtyp (N) har använts där området är en god representant för en speciell eller sällsynt naturtyp.

Botanik (B) är uppfyllt om området är botaniskt eller vegetationsmässigt intressant samt om antalet indikatorer är stort eller att växterna är ovanliga.

Zoologi (Z) är uppfyllt om intressant fauna noterats eller om området uppvisar sådana kvali-

teter att intressant fauna kan förmodas finnas i området.

Geologi (G) anses vara uppfyllt om ovanliga geologiska bildningar förekommer och om samspelet mellan berggrund – landformer - flora/fauna är särskilt utpräglat.

Rörligt friluftsliv (R) uppfylls om det i området förekommer vandringsleder, rastplatser, anlagda stråk m.m. som gör att marken är mer tillgänglig för allmänheten. Områdets närhet till tätorter har betydelse.

Landskapsupplevelse (L) används där området kännetecknas av en särskilt naturskön karaktär och vackra landskapsvyer.

Naturvärdesbedömning

För att särskilja styrkan av naturvårdens intressen för de olika områdena har dessa delats upp i fyra klasser:

Klass I= Högsta naturvärde

Klass II= Mycket högt naturvärde

Klass III= Högt naturvärde

Klass IV= Värdefullt på lokal och kommunal nivå

Samtliga utpekade områden inom klass I-III har som regel ett regionalt naturvärde. Vissa områden, framför allt inom klass I, är dessutom av riksintresse. Klassningen av områdena inom klass I – III överensstämmer med klassningen i länsstyrelsens inventeringar.

Rödlistade arter

I de fall då rödlistade arter nämns i områdesbeskrivningarna anges den internationella

Slättergubbe.

Foto: Stig Emilsson

förkortningen av deras klassning inom parentes. I rödlistorna grupperas arter på ett översiktligt sätt efter risken att de dör ut. Rödlistan är uppdelad i följande sex kategorier.

- Försvunnen, RE (Regionally Extinct),
- Akut hotad, CR (Critically Endangered),
- Starkt hotad, EN (Endangered),
- Sårbar, VU (Vulnerable),
- Nära hotad, NT (Near Threatened),
- Kunskapsbrist, DD (Data Deficient).

Rödlistorna sammanställs av ArtDatabanken på SLU i Uppsala som sedan 1985 arbetar med frågor kring den biologiska mångfalden i Sverige. I arbetsuppgifterna ingår att samla in, utvärdera och lagra den viktigaste informationen om hotade och missgynnade växter, svampar och djur.

Lillälven.

Foto: Stig Emilsson

Pärigräsfjäril på ormrot.

Foto: Dan Mangsbo

För att avgöra vilka arter som ska finnas med i rödlistan använder man sig av fem olika kriterier. Dessa utgår från artens utbredning och numerär, trender över tid samt försöker bedöma risken för utdöende. I rödlistan finns alltså inte

bara ovanliga arter utan även arter som fortfarande är relativt vanliga men där individantalet är starkt vikande. Om en art är så dåligt känd att en bedömning av utdöenderisken inte kan göras hamnar den i klassen "Kunskapsbrist - DD". Alla arter som finns med i någon av ovanstående klasser kallas rödlistade.

ArtDatabanken brukar definiera hotade arter som arter i någon av de tre kategorierna Akut hotad - CR, Starkt hotad - EN och Sårbar - VU. I andra sammanhang används ibland hotade arter som synonym till rödlistade arter - arterna i kategori NT är ju också i någon mån hotade, fast på längre sikt än arterna i kategorierna VU, EN och CR. Arter kan också vara hotade internationellt, regionalt eller lokalt, även om de inte är det enligt den nationella rödlistan. Arter som inte finns med i rödlistan klassas som Livskraftiga - LC (Least Concern).

Rödlistorna revideras fortlöpande och arter kan då byta klass, läggas till eller plockas bort från listorna. I rödlistan 2010 är 4 127 arter rödlistade, av dessa är 212 arter Akut hotade - CR, 634 Starkt hotade - EN och 1 096 Sårbara - VU.

Koordinater

Koordinater är angivna i referenssystemet RT 90. Dessa är i de flesta fall hämtade från källmaterialet men i flera fall har koordinater saknats. I dessa fall har ungefärliga koordinater beräknats från karta eller GIS-program.

Natt och dag, Tegen.

Foto: Dan Mangsbo

1 Almtjärn

Foto: Stig Emilsson

Naturvärdesklass: 3

Koordinater: 6622633, 1284043

Skydd: Saknas

Areal: 0,4 ha

Skyddsmotiv: B, Z

Beskrivning: Intressant floralokal

Källor: 7, 18, 75

De barrskogsklädda höjderna på båda sidor om Ivarsbyälvens dalgång har i mycket liten utsträckning varit uppodlade. Vid norra delen av Almtjärn, på östra sidan av dalgången, finns en isälvsavlagring med några mindre gårdar som anlagts i relativt sen tid. Åtminstone den östligaste gården odlades upp så sent som 1870. Områdets berggrund består av röd gnejsgranit.

Mindre bastardsvärmare.

Foto: Dan Mangsbo

Ängspärlemorfjäril.

Foto: Dan Mangsbo

Vid den östra gården finns en liten öppen hagmark. Den är ca 0,4 ha och belägen i en sluttning med svallad morän som övergår i granskog. Hagmarken är enligt uppgift i en äldre naturvårdsinventeringen (1988) lika gammal som bosättningen vilket idag innebär ca 145 år. Dess funktion ska också hela tiden ha varit hagmark även om man av dess läge och struktur kan misstänka ett ursprungligt ängsbruk.

Idag är tyvärr hagen inte längre hävdad utan håller på att långsamt växa igen. Den är dock trots igenväxning och liten areal fortfarande mycket artrik. Här finns till exempel ängsväxter som brudborste, backnejlika, jungfrulin, rödkämpar, ormrot och stor blåklocka. Vidare finns den rödlistade slättergubben (NT), både vanlig och grönvit nattviol samt bockrot, hirsstarr, slätterblomma och bergslok. Även insektsfaunan är imponerande, till exempel noterades 12 arter av dagfjärilar vid ett kort besök i början av juli 2013. Bland arterna kan svavelgul höfjäril, ängspärlemorfjäril och mindre bastardsvärmare (NT) nämnas.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Området har fin ängsflora och ett rikt insektsliv med flera rödlistade arter
- Området är i behov av hävd för att behålla sina värden

2 Svartnäs med Vardyveltjärnarna

Naturvärdesklass: 3

Koordinater: 6619484, 1280729

Skydd: Delvis biotopskydd

Areal: ca 50ha

Skyddsmotiv: B, Z, L

Beskrivning: Skogsområde med småtjärnar och nyckelbiotoper

Källor: 71, 73

Rakt söder om gården Svartnäs vid Östens östra strand ligger ett intressant kuperat skogsområde med flera nyckelbiotoper och naturvårdsområden. I området finns de tre småtjärnarna norra, västra och östra Vardyveln som alla har populationer av större vattensalamander. Den större vattensalamandern har försvunnit från många platser där den tidigare funnits. Den är inte längre rödlistad men tas upp i EU:s art- och habitatdirektiv. Öster om Norra Vardyveln finns en barnnaturskog som är klassad som nyckelbiotop. Den ligger i en fuktig sänka i anslutning till tjärnen. I området finns ett stort inslag av liggande granved och högstubbar. I de senare finns rikligt med insektshål, bland annat utgångshål av större flatbagge (VU). Även norr om tjärnen finns en nyckelbiotop. Den utgörs av en liten västvärd bergbrant med äldre, grandominerad skog. I branten finns enstaka äldre aspar och på krönet finns äldre tall. Nedanför branten finns inslag av granlågor som hyser flera ovanligare arter av mossor till exempel den hänsynskrävande vedtrappmossan (NT). I branten finns en rik mossvegetation med bland annat grov fjädermossa. Även lavfloran är rik med aspgelélav (NT) och korallblylav. I anslutning till Östra Vardyveln finns också en nyckelbiotop. Större delen av nyckelbiotopen

utgörs av senvuxen och talldominerad skog på hållmark. Spår av äldre avverkning finns men skogen har stått orörd under lång tid och är delvis skiktad. Hänglavar förekommer relativt allmänt. Den östra delen utgörs av barrdominerad sumpskog med inslag av björk. Torrträäd är vanliga som en följd av isbränna. Här har garnlav (NT), liten spiklav och kortskaftad ärgspik påträffats. I branten norr om gården Svartnäs finns ytterligare en nyckelbiotop. Det rör sig om en västvärd, brant bergssluttning med äldre barrskog. Mossklädda lodytor förekommer på ett flertal ställen. Här har grön sköldmossa, den starkt hotade ärrlaven (CR), myskmåra (NT) och koralllav noterats. Det finns också uppgifter om läderlappslav (NT) från området.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Skogslandskap med fina nyckelbiotoper och småvatten
- Vardyveltjärnarna hyser större vattensalamander
- Förekomst av minst sju rödlistade arter

3 Hyttan

Naturvärdesklass: 3
Koordinater: 6616091, 1273653
Skydd: Inget
Areal: 2,5 ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Kulturlandskap med ångar
Källor: 71, 84, 86

Daggkäpa.

Foto: Stig Emilsson

Hyttan ligger vid Kroksjöns södra ände cirka 1,5 km nordöst om Falldalens naturreservat. Vid Hytta fanns tre skiften med i TUVA-inventeringen 2002, alla på Kroksjöns västra sida. Där noterades en hel del ångsarter bl.a. ormrot, liten blåklocka, prästkrage, skallror och åker-vädd. Men även den rödlistade slåttergubben (NT) samt orkidéerna brudborste, nattviol och jungfru Marie nycklar.

Torpedalsälven vid Hyttan.

Foto: Stig Emilsson

Idag har de tre skiftena har väldigt olika karaktär från vanlig slåttervall till oerhört näringsrika områden som nästan har karaktär av ruderatmark. De näringsrika delarna domineras av brudborste och storbladiga daggkäpor medan slåttervallen hyser finare arter som ängsklocka, ängssyra, nattviol och tätört. Delar av de gamla TUVA-objekten är idag tomtmark.

I samband med Värmlands Botaniska förenings florainventering sommaren 2013 hittades en liten ståttermark på västra sidan av Kroksjön. Där noterades slåttergubbe (NT) och

grönvit nattviol. Längs vägen över den lilla dammen i Kroksjöns sydända där Torpedalsälven startar hittades också ljungögontröst (NT) och grå ögontröst. I vattnet vid dammen hittades småsileshår och vattenbläddra.

Torpedalsälven med sjöar och tillflöden är utpekade av Fiskerverket som nationellt särskilt värdefulla och beskrivs i "Värdefulla naturområden i Årjängs kommun del 1". Anledningen är det finns lokala stammar av öring i vattensystemet och att den rödlistade flodkräftan (CR) tidigare var vanlig i systemet.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Ångar och vägkanter med rödlistade arter och värdefull flora

4 Hurrsjöarna

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6611488, 1269884
Skydd: Inget
Areal: 235
Skyddsmotiv: Z
Beskrivning: Sjösystem i sprickdalslandskap.
Källor: 7, 17, 74, 76, 83, 87

1-1,5 km öster om norska gränsen finns en lång och hög överskjutningsbrant som bildats då gnejsmassor från väster pressats fram över underliggande lager längs en förkastnings-spricka. Under flera nedisningar har isens och vattnets erosion format den dalgång där de tre sjöarna Nedre Hurr, Mellan Hurr och Övre Hurr i dag är belägna, den så kallade "Långvattsdalen". Vattensystemet börjar i norr med Grindforsälven och Löjebäcken som kommer med vatten från sjöarna i Norge och rinner ut i Övre Hurr. Övre Hurr har en yta på 42 ha, ett maxdjup på 21 meter och ett medeldjup på 11 meter. Fiskfaunan består av bland annat av gädda, abborre, mört och öring. Öringbeståndet anses ha en medelvikt på 1 kg och en maxvikt på 3 kg. Övre Hurr avvattnas genom Mellanälven till Mellan Hurr. I utloppet finns en regleringsdamm som reglerar Övre Hurr med en amplitud på en meter. Väster om Mellanälven ligger berget Knatten som har rik flora med bl.a. vårart, blåsippor och svart trolldruva. Vid Älvås och Sjöbråten växer den rödlistade slättergubben (NT).

Mellanälven

Foto: Stig Emilsson

Flodkräfta

Foto: Tomas Jansson

Mellan Hurr är något större än Övre Hurr med sina 74 hektar men har till stor del samma karaktär och artsammansättning. Maxdjupet är 19 meter och medeldjupet 10 meter. Via en ny älvsträcka når vi längst i söder Nedre Hurr som är grundare och fiskrikare. Här finns sik och siklöja. Här fanns också till ett pestutbrott 2007 den rödlistade flodkräftan (CR). Tillrinningsområdet som har en yta på 64,5 km² be-

står huvudsakligen av skogsmark. Systemet var under 70- och 80-talen starkt påverkat av försurning. I Övre Hurr försvann mört och elritsa. Kalkning påbörjades 1984 och sedan dess har en tydlig förbättring skett. Nedre Hurr är utpekad av både Naturvårdsverket och Fiskeriverket som ett nationellt värdefullt vatten medan Övre Hurr, Mellan Hurr och Flater är utpekade som regionalt värdefulla vatten.

Mellan Hurr

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

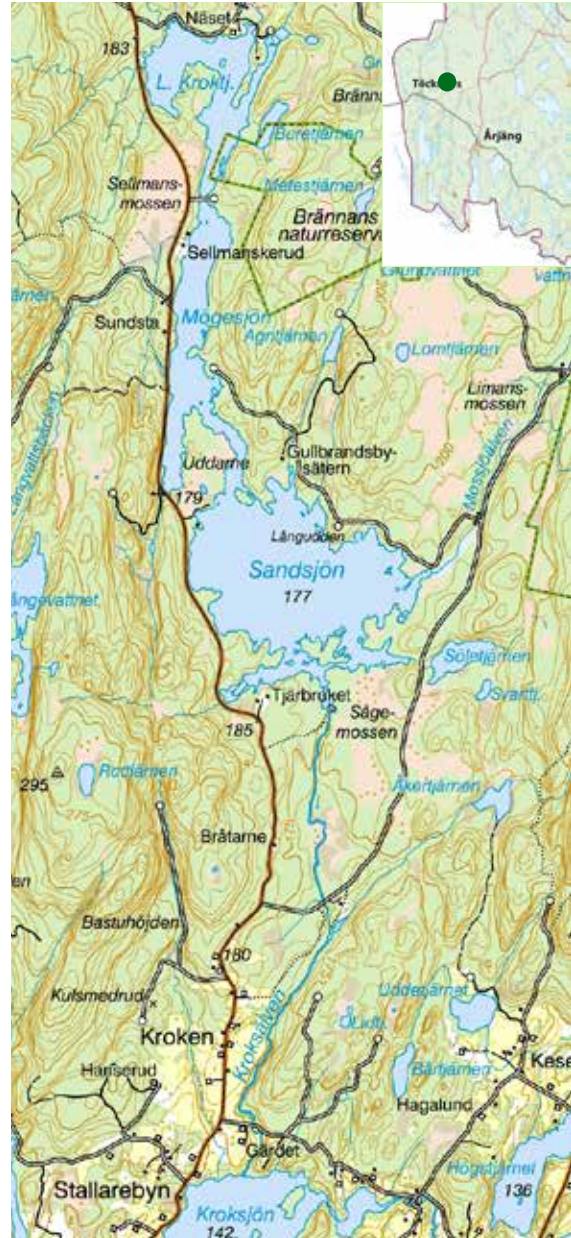
- Nedre Hurr är utpekad av både Naturvårdsverket och Fiskeriverket som ett nationellt värdefullt vatten medan Övre Hurr, Mellan Hurr och Flater är utpekade som regionalt värdefulla vatten
- Systemet har tidigare hyst flodkräfta (CR), 2007 drabbades systemet av kräftpest
- Eventuellt kan restförekomster finnas kvar

5 Holmerudsälven

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6607963, 1282921
Skydd: Inget
Areal:
Skyddsmotiv: Z
Beskrivning: Mindre relativt opåverkat vattendrag
Källor: 7, 17, 57, 74, 76, 81, 83

Holmerudsälvens avrinningsområde har en yta på hela 174,1 km². Den norra halvan utgörs huvudsakligen av barrdominerad skogsmark med inslag av våtmarker och mossar medan den södra delen har större inslag av odlad mark. I avrinningsområdet finns flera naturreservat. Älven mynnar via sjön Struven i Stora Le och tillhör Upperudsälvens avrinningsområde. Hela systemet är varierat och består av omväxlande sjöar, våtmarker och rinnande vattendragssträckor av olika karaktär. Bland sjöarna finns Sandsjön, Kroksjön, Bösjön, Svalsjön, Stora Flat och Mosjön.

Stora delar av vattensystemets norra del uppströms Kroksjön, har bedömts vara nationellt värdefulla både när det gäller natur- och fiskevård. Speciellt skyddsvärda stammar är insjöeringen från Kroksjön och Sandsjön med reproduktionsområden i Kroksälven resp. Mosjöälven. Hela systemet hyser stationär öring. En annan skyddsvärd art som förekommer i systemet är den starkt hotade flodkräftan (CR). Längre upp i systemet finns signalkräfter, vilket utgör ett hot mot flodkräftpopulationerna nedströms genom att de sprider kräftpest. År 2014 inträffade ett utbrott av kräftpest och flodkräfta finns numera bara kvar i biflödena längst söder ut till exempel Karlandabäcken och Bösjön. År 2011 upptäcktes också flodpärlmussla (EN) i Kroksälven. Sju individer stod i ett tätt bestånd av allmän dammussla. Vid ett besök 2014 upptäckte Tomas Jansson, Hushållningssällskapet, betydligt fler musslor.

Flodkräfta.

Foto: Stig Emilsson

Kroksälven

Foto: Stig Emilsson

Flodpärlmusslan är mycket ovanlig i Upprudsälvens avrinningsområde. När det gäller fågellivet kan nämnas att smålom (NT) har rapporterats fiska i systemet. Kroksälven är också intressant ur ett geologiskt perspektiv. I samma dalgång har i istidens slutskede en isälv runnit. Denna kan nu spåras i isälvsdiment och en kanjon, vilken torde vara sydvästra Värmlands största. Berggrunden består av Åmålsgranit av ett relativt lättroderat slag.

I de nedre delarna av systemet finns den i Värmland ovanliga kalmusroten.

Vattendragen i den övre delen av systemet är ofragmenterade på långa sträckor, har naturliga vattenflöden samt är förhållandevis förskonade från flottledsrensning. Från 1980-talet och framåt har flera biotopvårdsprojekt genomförts i Mosjöälven och Kroksälven där vandringshinder tagits bort och restaurering av lekbottnar skett.

Flodpärlmusslor.

Foto: Tomas Jansson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Holmerudsälven uppströms Kroksjön har klassats som nationellt värdefull och regionalt värdefull av både fiskeriverket och naturvårdsverket
- Förekomst av de rödlistade arterna flodkräfta (CR) och flodpärlmussla (EN)

6 Svenskmyrarna - Krokvattensmyrarna

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6608869, 1298580
Skydd: Inget
Areal: 200 ha
Skyddsmotiv: G, Z
Beskrivning: Myrornråde
Källor: 4, 6, 7, 73

Väster om Stora Gla och Glaskogens naturreservat, finns en sjö- och myrrik trakt i ett i övrigt barrskogsdominerat område med morän och kalt berg. Berggrunden utgörs av gnejsgranit av Åmålstyp. Flera av myrarna är relativt opåverkade av mänsklig verksamhet. I sjöar och tjärn förekommer storlom och smålom (NT).

Svenskmyrarna längst i norr, består av flera excentriskt formade mossar med tydlig strängstruktur. En excentrisk mosse är välvd men har sin högsta punkt i kanten i stället för mot mitten. Några soligena kärr finns också. Dessa kärr är beroende av översilande ytvatten eller framsipprande markvatten. Bland kärlväxterna kan rundsileshår, vitag, tuvull, dvärgbjörk och vattenklöver nämnas. Området är ursprungligt och fritt från mänskliga ingrepp varför Svenskmyrarna har den högsta klassningen, mycket höga naturvärden, i Länsstyrelsens våtmarksinventering. Alldeles norr om Svenskmyrarna finns också ett område med röjningsrösen och fossil åkermark.

Ungefär 100 meter sydöst Lilla Kopparetjärn finns en nordlig utpostlokal för klockljung.

Mellan Stora Abborrtjärn och Stensjön finns ett splittrat myrkomplex med excentriskt byggda mossar, flacka dråg- och laggekärr. Inga

ingrepp är kända och området har den näst högsta klassningen, högt naturvärde, i länsstyrelsens våtmarksinventering.

Lite längre söderut och nära gränsen till Glaskogens naturreservat ligger Krokvattensmyrarna. Den västra myren är en flack mosse med oregelbunden struktur. Vegetationen är av mosse- och fattigkärrtyp. Inga kända ingrepp, högt naturvärde enligt länsstyrelsen.

Skogligt sett är området relativt trivialt, men några nyckelbiotoper finns insprängda i myrlandskapet. Söder om Södra Holmesmyren finns en hällmarkstallskog med garnlav (NT) och nästlav på gamla knotiga tallar. Väster om Stora Jonstjärnen finns en lövrik barrnaturskog med bårdlav, korallblylav och aspgelélav (NT).

Svenskmyrarna.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Myrarna i området har en ursprunglig hydrologi och är relativt opåverkade av mänskliga ingrepp. Svenskmyrarna har den högsta klassningen, mycket höga naturvärden, i länsstyrelsens våtmarksinventering

7 Övre Gla (ingår i Glaskogens naturreservat)

Naturvärdesklass: 2

Koordinater: 6607830, 1303288

Skydd: Del av naturreservat

Areal: 4 400 ha

Skyddsmotiv: N, Z, L

Beskrivning: Klarvattensjö i Glaskogens naturreservat

Källor: 7, 11, 17, 74, 76, 83

Övre Gla är en stor naturskön klarvattensjö, som delas av gränsen mellan Årjängs och Arvika kommuner. Den ingår i sin helhet i Glaskogens naturreservat men får här en egen presentation. Sjöytan utgörs av 1 173 ha, maxdjupet är hela 53 meter och Övre Gla ingår i Byälvens avrinningsområde. De kupeade omgivningarna utgörs av skogsmark på moränjordar. Övre Gla hyser ett bestånd av storväxt, sjölevande öring. Maxvikten uppges till 2 kg. Öringen är uppströmslekande och reproduktionsområden är huvudsakligen Greåna och Barlingshultsälven. En genetisk undersökning av öringungarna i lekälvarna visar att Övre Glas storöring kan vara delad i två lekbestånd, ett för var älv. I övrigt förekommer även kräftdjuret *Mysis relicta*, som namnet antyder är detta en ishavsrelikt. Ishavsrelikter levde vid isranden vid den senaste istidens slutskede med stängdes inne och överlevde i större djupa sjöar på grund av landhöjningen. Övre Gla har klassats som nationellt värdefull och regionalt värdefull av både Fiskeriverket och Naturvårdsverket.

Övre Gla.

Foto: Stig Emilsson

Sjöns största ö, Harholmen, är klassad som nyckelbiotop och skogen på ön har, så vitt man vet, aldrig avverkats av mänsklig hand. Däremot har ön härjats av skogsbränder och än idag kan man se spår efter den senaste branden trots att den inträffade för minst 100 år sedan.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Övre Gla har klassats som nationellt värdefull och regionalt värdefull av både Fiskeriverket och Naturvårdsverket

8 Finntorp (ingår i Glaskogens naturreservat)

Slåttergubbe och brudsporre.

Foto: Stig Emilsson

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6607830, 1303288
Skydd: Del av naturreservat
Areal: 4 400 ha
Skyddsmotiv: N, Z, L
Beskrivning: Klarvattensjö i Glaskogens naturreservat
Källor: 6, 7, 11, 18, 71, 73, 75, 85, 86

Finntorp ligger på en höjdrygg i Naturreservatet Glaskogens sydvästra del men har biologiska värden som motiverar ett eget uppslag i Värdefulla Naturområden i Årjäng. Det stora, ännu öppna småskaliga odlingslandskapet med odlingsrösen, stengärdesgårdar och solitärträd har en ålderdomlig prägel. På några tegar skulle hävden definitivt kunna vara bättre men området har fortfarande en hävd gynnad flora med bland annat slåttergubbe (NT),

svinrot, jungfrulin, ormrot, knägräs, granspira (NT), åkerkulla, ljungögontröst (VU), loppstarr (VU) och stagg. Finntorp är också en fin fjärrslokal där ovanliga arter som allmän metallvingesvärmare (NT), mindre bastardsvärmare (NT), sexfläckig bastardsvärmare (NT), svävfluglik dagsvärmare (NT) och sotnäsfjäril har noterats. Även det rödlistade guldsandbiet (NT) har noterats.

Finntorp.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Finntorp ingår i naturreservatet Glaskogen
- Området har fin ängsflora och ett rikt insektsliv med många rödlistade arter
- Området är i behov av hävd för att behålla sina värden

9 Kabuhulten - Erikshöjden

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6585233, 1273843
Skydd: Inget
Areal: 43,2 ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Gammal odlingsmiljö i väglös rik skogstrakt
Källor: 71, 75, 84, 86

Slättergubbe.

Foto: Dan Mangsbo

Kabuhulten är en gammal odlingsmiljö i väglöst land vid Foxens västra strand mot norska gränsen. De artrika fortfarande delvis öppna markerna har en rik flora, odlingsrosen, gamla sälgar och askar (VU). Här finns ängsväxter som slättergubbe (NT), slätterfibbla, darrgräs och jungfrulin tillsammans med orkidéer som brudsporre och grönvit nattviol. Buskskiktet är också rikt med hassel, skogstry och skogsbjörnbär. I direkt anslutning till Kabuhulten ligger en nyckelbiotop. Den utgörs av en mindre bergbrant och i anslutning till denna ett lövträdsdominerat bestånd med inslag av bl.a lind och ask. Berggrunden är rik vilket avspeglas i den rika mossvegetationen med bland annat fällmossa, guldlockmossa, trubbfjädermossa, blåfliksmossa, platt och grov fjädermossa. Även kärlväxtfloran är rik med blåsippor och underviol. Som ren kuriositet kan nämnas att det i nyckelbiotopen också ligger en kulturlämning i form av en gammal järngryta för värmning av badvatten och en grund till ett litet badhus. Öster om Kabuhulten, ute i Foxen, ligger Bryntorpsön med gaffelbräken, klubbstarr, blodnäva,

klocklång och västra Värmlands enda notering av rött oxbär. Bryntorpsön ingår till stor del i Natura 2000-området "Branter i DANO-området" med det skyddsvärda habitatet "klippbranter på silikatrika bergtytor". Norr om Kabuhulten finns Erikshöjden med rik flora och flera nyckelbiotoper. De högre belägna partierna är beväxta med senvuxen tallskog på bergbunden mark medan sluttningarna domineras av granskog med inslag av asp. Topografin och närheten till sjön gör att luftfuktigheten tidvis blir hög och detta i kombination med trädens ofta höga ålder ger ovanligt gynnsamma förhållanden för vissa extremt krävande lavar. Området anknäver till det interimistiska naturreservatet vid Båtsnäs. Bland lavarna kan aspgelélav (NT), blylav (VU), lunglav (NT) skrovellav (NT), ädellav (VU), västlig njurlav (NT) grynlav (VU). Bland kärlväxterna bl.a. knärot (NT), vippärt, blodnäva och grönpyrola.

Lunglav.

Foto: Per Brunström

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet.

- Område med rik förekomst av rödlistade arter
- Ingår delvis Natura 2000-området "Branter i DANO-området"
- Anknäver till flera fina områden bland annat det interimistiska naturreservatet vid Båtsnäs

10 Trane

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6586095, 1277099
Skydd: Inget
Areal: 7,5 ha
Skyddsmotiv: B, Z
Beskrivning : Kulturlandskap med ängar.
Källor: 7, 18, 75, 84, 86

Trane är en by på västra sidan av den vik i Foxen som sträcker sig söderut in mot Lennartsfors. Landskapet är varierat och småskuret med påtaglig närhet till sjön. I Trane finns två små TUVA-objekt, det östra är en slåtteräng med påtaglig blomsterprakt och gott om fjärilar. Bland arterna noterades bl.a. gökärt, harstarr, liten blåklocka, prästkrage, nattviol och ängsvädd. Bland fjärilarna noterades violettkantad guldvinge (NT). Vid TUVA-inventeringen 2007 hittades även orkidén tvåblad. Sommaren 2013 besöktes Trane av Värmlands Botaniska Förening, med anledning av ett gammalt 1800-talsfynd av kantlöken (EN). Den rödlistade kantlöken är något kalkgynnad och växer i solöppna bergbranter och på klipphyllor. Den finns även på sandiga backar och hållmarker i extensivt hävdade betesmarker och kring gårdar. Det främsta hotet mot kantlöken är igenväxning av de kulturberoende lokalerna i anslutning till betesmarker och åkrar. Besöket resulterade i att kantlöken återfanns på två lokaler i Trane. Totalt hittades 1 408 blomstänglar. Lokalerna i Trane ansågs vid SBF:s besök vara hotade av igenväxning och föreningen föreslog att flera av lokalerna bör röjas. Kantlöken finns i dag

bara i Dalsland och på några få lokaler i Årjängs kommun. Andra intressanta arter som noterades av föreningen var vitknavel, nejlikrot, jordreva, slåttergubbe (NT), slåtterfibbla och svinrot.

Violettkantad guldvinge, Trane.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- En av Värmlands fåtaliga lokaler för den hotade och rödlistade kantlöken (EN)

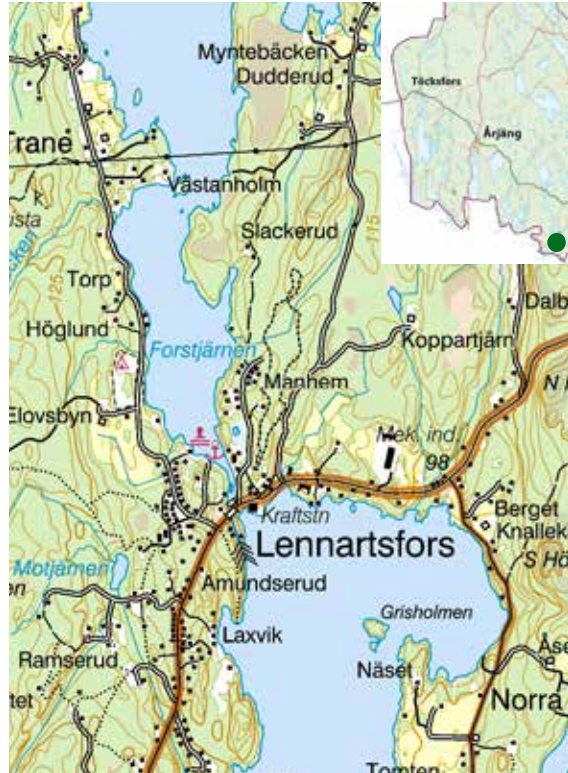
11 Lennartsfors

Kantlök.

Foto: Stig Emilsson

Naturvärdesklass: 3
Koordinater: 6584024,1278668
Skydd: Enligt fornminneslagen
Areal: 0,1 ha
Skyddsmotiv: B, Z
Beskrivning: Liten avgränsad kantlökslokal (EN)
Källor: 84, 86, 88

Lennartsfors.

Foto: Stig Emilsson

Vid Värmlands Botaniska Förenings sommarinventering 2013 hittades en lokal för den starkt hotade kantlöken (EN) i utkanten av Lennartsfors samhälle. Den är belägen på torr gräsmark som tidigare varit hävdad äng, ca 80 m norr om gården Talludden, norr om vägen genom samhället. Totalt hittades 350 blomstänglar på en yta av 10x20m. Lokalen hotas av igenväxning. Ett hus har nyligen byggts strax norr om

lokalen. Även den rödlistade mindre bastardsvärmaren (NT) har noterats på lokalen som för övrigt är en gammal gårdstomt som har skydd enligt fornminneslagen. Gårdstomten anger enligt Riksantikvarieämbetets hemsida läget för en av gårdarna i Forsbyn under Norra Viker enligt karta från 1784. Enligt 1642 års karta ingår tomten i något som kallas utgårdet Forsbyn under Norra Viker.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Rik lokal för den starkt hotade kantlöken (EN)
- Även den rödlistade mindre bastardsvärmaren (NT) är noterad från lokalen
- Gårdstomt skyddad enligt kulturminneslagen (KML)

12 Kyrkekullen/Tronbyn

Vädssandbi.

Foto: Dan Mangsbo

Naturvärdesklass: 3
Koordinater: 6586903, 1293900
Skydd: Skydd enligt kulturminneslagen (KML)
Areal: 1,2 ha
Skyddsmotiv: B, Z
Beskrivning: Fornminnesområde med fin flora och intressant insektsfauna.
Källor: 7, 18, 71, 75

Strax sydväst om Tronbyn och 500 meter norr om Järnsjöns västligaste vik, Lindeviken på gränsen mellan odlingsmark och skog ligger ett gravfält. Gravfältet ligger på en välmarkerad, 4-5 meter hög kulle, Kyrkekullen, och utgörs av en rund stensättning med en diameter på 8 meter och en höjd av 0,7 meter samt 7 högar, den största avlång och med en längd av 12 meter. I sydvästra delen av området finns ett antal större enar spridda över kullen och i öster med en gles, gallrad björkskog. Omgivningarna utgörs i söder av grandominerad barrskog på moränjord och i norr av åkermark. Marken är huvudsakligen frisk men några torra partier förekommer.

Gravfältet och en del av åkermarken i direkt anslutning till detta betas av hästar. Fältskiktet är rikt med bland annat slåttergubbe (NT), kattfot, skogsklöver, jungfrulin, klasefibbla (NT) och ormröt. Orkidéer som nattviol och Jungfru Marie nycklar förekommer också rikligt. Även insektslivet är rikt med vädssandbi (NT), slåttergräsfjäril och kamgräsfjäril. Det finns också en äldre notering (2005) om förekomst av guldsandbi (VU).

I åkermarken nordöst om gravfältet har skärersten hittats vilket tolkats som lämningar efter en forntida boplats. Gravfältet är väl skyltat och nås via en stig från en parkeringsplats vid vägen söderut från Tronbyn.

Kyrkekullen.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Området är välhållat genom bete och har fin ängsflora och ett rikt insektsliv med flera rödlistade arter
- Området är skyddat enligt kulturminneslagen

13 Kranserud och Sjötorpet

Naturvärdesklass: 3
Koordinater: 6586992, 1310332
Skydd: Saknas
Areal: 1,5 ha
Skyddsmotiv: Z
Beskrivning: Intressanta fjärilslokaler
Källor: 3, 71

Metallvingesvärmare.

Foto: Dan Mangsbo

I skogen vid Stora Börs nordligaste vik ligger ett par små isolerade slåttervallar med intressant fjärilsfauna. Denna undersöktes i samband med ett examensarbete vid Karlstads Universitet 2007. Floran är relativt ordinär men många olika nektarproducerande arter förekommer. Exempel på arter är liljekonvalj, daggkåpa, blodrot, gökärt, teveronika, svartkämpar, kråkvicker, karingtand, åkervädd, smörblomma, vårbrodd, ängskovall, humleblomster, sumpviol och ängsviol. Vid väggkanten finns även vänderot, prästkrage och brudborste. Fjärilsfaunan är desto intressantare, totalt noterades 18 olika arter av dagfjärilar vid Kranserud och 23 vid Sjötorpet. Bland dessa kan de rödlistade arterna allmän metallvingesvärmare (NT), mindre bastardsvärmare (NT) och sotnätfjäril (NT) nämnas. Andra spännande arter är hagtornsfjäril och slåttergräsfjäril. För den biologiska mångfalden är det viktigt att dessa små skogslyckor fortsätter att hävdas trots att de ligger avsidet till och är svårbrukade.

Sjötorp.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Isolerade ängsmarker med rödlistade fjärilar i vidsträckt skogslandskap

14 Funka

Kantlök.

Foto: Stig Emilsson

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6583869, 1274446
Skydd: Inget
Areal: 0,9ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Strandmiljö vid Stora Le.
Källor: 84, 86

Funka är en liten bybildning med sommarbebyggelse belägen vid Stora Les västra strand. Berggrunden är i regel näringsfattig och de klippiga stränderna domineras av mager hållmarkstallskog. Vid Funka gjordes sommaren 2013 ett nytt fynd av kantlök (CR). Det skedde i samband med Värmlands Botaniska Förenings inventeringsläger och det var totalt

30 blommande stänglar som noterades. Andra intressanta arter var hönsbär och slåttergubbe (NT). Söder om Funka ligger Långevik med en slätteräng som fortfarande slås varje år. Bland arterna kan luddtåtel, darrgräs, brudsporre, skogsbjörnbär, krussilja och slåttergubbe (NT) nämnas.

Långevik.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- En av Värmlands fåtaliga lokaler för den hotade och rödlistade kantlöken (EN)
- Vid Långevik hävdade slåttermarker med slåttergubbe (NT)

15 Grunnerud

Grunnerud.

Foto: Stig Emilsson

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6580609, 1273952
Skydd: Inget
Areal: 1,5ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Ängar och hållmarker vid Stora Le.
Källor: 71, 84, 86

Grunnerud är en gård vid Stora Les östra strand, 3-4 km norr om gränsen mot Dalsland. Gården har gamla anor och nämns första gången redan 1564. Grunnerud var tidigare Värmlands enda kända lokal för kantlök (CR), den stark hotade lökväxten som idag i princip bara förekommer i Värmland och Dalsland. Nu har den hittats på några fler lokaler i Årjängs kommun men Grunnerudslokalen är fortfarande en av de rikare med 940 blommande stänglar 2013. Kantlök förekommer på större solexponerade hållmarker och extensivt betade sand- och hållmarker. Grunnerudslokalen är en hållmarkslokal som förr betades av får. Idag hotas den delvis av igen-

växning. Andra intressanta arter kring Grunnerud är gaffelbräken, svinrot och slätterfibbla. Österut längs vägen mot gården ligger Ristjärn med Värmlands enda ett s. k. Narthecium-kärr, vilket är en kärrtyp som hör hemma i sydvästra Sverige och de kustnära delarna av Norge. Sitt namn har kärret fått av den växt som dominerar växtsamhället, nämligen den lilla myrliljan som på latin heter Narthecium ossifragum. Vid Ristjärn växer också vitag och klockkljung. Söder om Grunnerud ligger några öar varav Grunnerudön och Sandvikeön är de största. Öarna är fågelskyddsområden med tillträdesförbud under häckningstid.

Ristjärn.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet.

- En av Värmlands fåtaliga lokaler för den hotade och rödlistade kantlöken (EN)

16 Risviken – Silbodalen

Långhornsbi.

Foto: Dan Mangsbo

Naturvärdesklass: 3

Koordinater: 6581151, 1292463

Skydd: Inget

Areal: 6,9 ha

Skyddsmotiv: B,Z,N

Beskrivning: Ängsmarker med fin flora och intressant insektsfauna.

Källor: 7, 18, 71, 73, 75

På östra sidan Västra Silen, i höjd med Järnsjöns sydspets ligger byn Risviken. Bosättningen är gammal och har funnits på platsen sedan åtminstone 1540. Området är varierat, artrikt och spännande med skog, välhävdade åkrar, vallar och igenväxningsmarker. Sjön och topografin bidrar till variationen. Jordarten är sandig-mo. På insidan landsvägen ett 50-tal meter över Västra Silens yta breder inägor med intressant flora ut sig. Där finner man förutom ängsväxter som ormröt, kattfot, bockrot och darrgräs samt även

Risviken.

Foto: Stig Emilsson

de rödlistade arterna slättergubbe (NT) och klasefibbla (NT). Det finns också äldre uppgifter om fältgentiana (EN). Det finns gott om orkidéer som brudsporre, nattviol och Jungfru Marie nycklar. Den fina floran ger också en rik insektsfauna med till exempel mindre bastardsvärmare (NT), metallvingesvärmare (NT), praktslamfluga, långhornsbi och vädssandbi (NT). Även fågellivet är rikt med bland annat bivräk (NT), törnskata och göktyta (VU). Närheten till andra fina områden med delvis samma karaktär som Tegen och Tokil förstärker Risvikens kvalitet. Norr och öster om byn rinner Oviksandsbäcken som är en viktig reproduktionslokal för Västra Silens öring.

I skogen längre västerut mot Västra Silen finns en nyckelbiotop och flera naturvärdesobjekt. Skogen, som tidigare varit betad, är nu mosaikartad med skog av varierande ålder. Området är kalkrikt vilket ger sig tillkänna i form av artrikedom bland både kärlväxter och kryptogamer. Bland arterna märks fjälltaggsvamp, svart trolldruva, stubbspretmossa, platt fjädermossa, långfliksmossa, västlig hakmossa och kruskalkmossa. Innanför det öppna kulturlandskapet vid Risviken rinner Oviksandsbäcken. Bäckens skurit sig ned i landskapet och i slänterna tränger källåddror fram och ger upphov till en rik mossflora. Där växer bl.a. svart trolldruva, gullpudra, mörk husmossa, rörsvepemossa, strutbräken och skogshakmossa.

Området har också flera intressanta kultur- och fornlämningsområden i form av fångstgropar, tjärdalar och gamla gårdstomter.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet.

- Området har fin flora, rikt insektsliv och stor variation av miljöer. Risviken hyser idag minst sju rödlistade arter och har tidigare varit växtplats för den starkt hotade fältgentianan (EN)

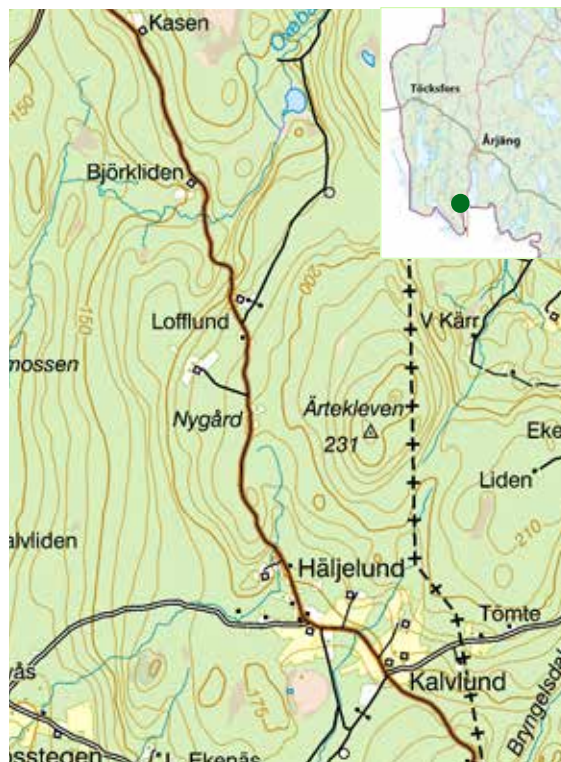
17 Väg 512 Björkliden-Kalvlund

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6573120, 1286885
Skydd: Inget
Areal: 0,9ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Vägkanter med rik flora
Källor: 85

Längs väg 512 mellan Björkliden och Kalvlund finns flera objekt som av Trafikverket klassats som värdefulla artrika vägkanter. Längst i norr är det en sträcka på 290 m förbi Björkliden med bl.a. slåttergubbe (NT) – ca 20-25 exemplar, slåtterfibbla, ängsvädd, rödklint, styvfibbla, ängsskallra, bockrot, käringtand, gråfibbla, liten blåklocka, rödklöver, kråkvicker, krypvide, smultron, vårbrodd, ljung och lingon. Bland insekterna noterade Trafikverket, violett blåvinge, berggräsfjäril, pärlgräsfjäril, puktörneblåvinge, vitgräsfjäril, brunfläckig pärlormfjäril samt gott om humlor, bin och blomflugor.

Lite längre söderut, strax söder om Lofflund noterades en 370 meter lång sträcka med ängsvädd, jungfrulin, rödklint, Jungfru Marie nycklar, grönvit nattviol, ängsskallra, äkta johannesört, vitmåra, styvfibbla, bockrot, fyrkantig johannesört, prästkrage, vårbrodd, svartkämpar, kummin, nysört, gullris, liten blåklocka, daggkäpa, Rosa sp., smultron, humleblomster och käringtand.

Nästa objekt finns vid Häljelund, är 250 meter långt och hyser Slåttergubbe (NT), ängsvädd, svinrot, jungfrulin, nattviol, vitmåra, styvfibbla, ängsskallra, gökört, käringtand, liten blåklocka, gullris, prästkrage, rödklöver, smultron och blodrot. Objektet ligger intill fina,

men igenväxande ängsmarker. Många fjärilar noterades. Det växer mycket örnbräken i vägkanten som på sikt kan bli ett problem. Längst i söder sydöst om Kalvlund ligger den sista delsträckan. Den är på 220 meter och hyser slåttergubbe (NT) – ca 10-20 exemplar, ängsvädd, jungfrulin, ormrot, rödklint, kvastfibbla, gullris, liten blåklocka, fyrkantig johannesört, käringtand, gråfibbla, stenmåra, blodrot, brunört och prästkrage.

Allé vid Kalvlund.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Av Trafikverket klassade som artrika vägkanter med bl.a. flera förekomster av slåttergubbe (NT)

18 Prästgården, Sillerud

Naturvärdesklass: 2
Koordinater: 6578320, 1300019
Skydd: Skydd enligt kulturminneslagen (KML)
Areal: 1,5 ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Ödekyrkogård och fornminnesområde med fin flora.
Källor: 71, 75, 84, 85, 86

Längst upp i Harnäs fjorden, en nordvästlig vik av Östra Silen, ligger Signebyn med Silleruds gamla kyrkplats. Den gamla kyrkan i Sillerud som stod på platsen uppfördes 1662 och revs 1891. Kyrkoruinen med ett stenaltare används fortfarande för friluftsgodstjänster och ett modernt klocktorn av trä har uppförts. Ödekyrkogården omgärdas av en kallmurad stenmur. Kring kyrkogården finns en betesmark som ingår i Länsstyrelsens TUVÅ-inventering. Betesmarken omfattar också ett höggravfält från järnåldern som består av sex högar och en domarring. Högarna är 4-13 meter i diameter och 0,2-1,0 meter höga men delvis skadade av tidigare täktverksamhet. Bland arterna som noterades i samband med TUVÅ-inventeringen kan t.ex. blåsuga, bockrot och ängsvädd noteras. Vid en inventering utförd av Värmlands Botaniska förening sommaren 2013 noterades låsbråken, nagelört, slåttergubbe (NT) och den senblommade varianten av fältgentiana (*Gentianella campesstris* var. *campestris*) som anses betesgynnad och i Värmland normalt är ovanligare än den tidigblommade varianten som är vanligen finns på slåtterängar. Fältgentianan är rödlistad i klassen starkt hotad (EN). Den viktigaste orsaken till fältgentianans tillbakagång är jordbrukets strukturomvandling sedan 1920-talet, vilken inneburit upphörande slåtter och bete på ogödslade gräsmarker. Även gödsling av naturbetesmarker slår snabbt ut populationerna. En annat hot är förändrad

hävda på de kvarvarande lokalerna, från traditionell slåtter med efterbete till enbart bete. De flesta av dagens lokaler för fältgentiana hävdas genom bete, men har ofta ett förflutet som slåttermarker. Ett tredje, mycket allvarligt hot är att spridningsmöjligheterna i det närmaste försvunnit genom att den traditionella hanteringen av slåtterhö upphört. Vägen som passerar gravfältet och ödekyrkogården har beteckningen 518, ca 1400 meter norr ut finns en sträcka vid Bäckettjärnet som Vägverket klassat som artrik väggkant. Här växer rikligt med skogsklocka (NT). Andra arter är t.ex. jungfrulin, skogsklöver, kärtistel och vi-

Gravfältet.

Foto: Stig Emilsson

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Fin floralokal med skydd enligt kulturminneslagen
- En av kommunens fåtaliga lokaler med den rödlistade fältgentianan

19 Egenäs-Hjällen

Naturvärdesklass: 3
Koordinater: 6573338, 1300573
Skydd: Inget
Areal: 70 ha
Skyddsmotiv: B
Beskrivning: Skogslandskap med kalkrik mark
Källor: 71, 84, 86, 88

Tvåblad.

Foto: Dan Mangsbo

Öster om Harnäs fjorden från Egenäs och Lystjärns västra sida norr ut över Blomserud till Hjällen och Ången längst i norr sträcker sig ett område som uppmärksammats i samband med Värmlands Botaniska Förenings arbete med att ta fram en Värmlandsflora. Området som är en utlöpare av Dalformationen utgörs med lättvittrade kalkhaltiga bergarter som ger upphov till en mycket speciell flora. Området är rikt på mäktiga branter och delvis svårtillgängligt. Bland arterna märks lopplummer (VU) och en mycket rik förekomst av den rödlistade hällebräcka (VU). Sverige och Norge är de enda länder i världen där hällebräcka förekommer, och huvuddelen av utbredningsområdet ligger

i Sverige. Den svenska utbredningen går i ett bälte från Dalsland i väst tvärs över landet till Roslagen i Uppland i öst, med en nordlig utpost lokal i Medelpad. Hällebräcka är fridlyst. Andra arter som noterats på lokalen är bergjohannesört, slätterblomma, slätterfibbla, blodnäva, vårärt och orkidén tvåblad. Det förekommer även några mindre vanliga halvgräs som rankstarr, hålstarr och skärmstarr.

I områdets norra del finns också två skogliga nyckelbiotoper, en liten aspskog som växer svårtillgängligt på en berghylla och en kalkpåverkad, blockig, västvänd brant med äldre skog. Bland arterna som noterats kan aspgelélav (NT), platt fjädermossa och stor revmossa nämnas.

Hällebräcka.

Foto: Dan Mangsbo

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Skogsområde med branter och kalkpåverkad flora
- Förekomst av flera rödlistade arter

20 Väg 523 Mörnästorpet-Sydlöja

Skogsklocka.

Foto: Stig Emilsson

Längs väg 523 som går i nordsydlig riktning längs Östra Silens östra strand finns två områden som Trafikverket utsett till hänsynsobjekt. Det sydligaste som är beläget strax söder om Mörnäs. Det är 290 m långt och omfattar vägens västra sida. Lokalen utmärks av en rik förekomst av Skogsklocka (NT). Andra arter som noterats är ängsvädd, ljung, hagfibbla, kärtistel, skogsklöver och gulvial. Orsaken till att det klassats som ett restaureringsobjekt är att artrikedomen hotas av den invasiva arten blomsterlupin. Det andra området som är 440 m långt ligger norr om Mörnäs mellan Lövåsängen och Sydlöja och omfattar båda sidorna av vägen. Här är vägkanterna ännu mer utsatta för igenväxning och har ett stort restaureringsbehov. Vägkanterna är igenvuxna av frodig, kvävegynnad flora. Granen är på väg in i vägkanterna och behöver ryckas

Naturvärdesklass: 3

Koordinater: 6575093, 1305847

Skydd: Inget

Areal: 0,5 ha

Skyddsmotiv: B

Beskrivning: Vägkanter med värdefull flora

Källor: 71, 73, 85

bort. Trots detta förekommer tre rödlistade arter på sträckan, nämligen slåttergubbe (NT), skogsklocka (NT) och klasefibbla (NT). Enligt Trafikverkets rapport är ett hänsynsobjekt ett objekt som kräver hänsyn, men som för närvarande inte behöver anpassad skötsel. Längre söderut längs väg 523 ligger Lerudden och Intakan som beskrivs i denna rapport under rubriken "Gårdarna vid Intakeviken".

Området kring Lövåsängen har även andra intressanta miljöer. Mellan Löjetjärnets södra del och Östra Silen ligger några nyckelbiotoper som idag till största delen är naturvårdsavtal. Dessa utgörs av bland annat av gamla inägor och betesmarker med äldre, troligen hamlade lövträd bl.a. lind och lönn. Markfloran är rik med bl.a. blåsippa och ormbär, liksom lavfloran på lövträden där bl.a. den rödlistade aspegelälven (NT) förekommer.

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Vägkanter med flera rödlistade arter

21 Gårdarna kring Intakeviken

Violettkantad guldvinge.

Foto: Dan Mangsbo

Naturvärdesklass: 3

Koordinater:

Skydd: Saknas

Areal: 13,7 ha

Skyddsmotiv: B, L

Beskrivning: Vackert odlingslandskap med intressanta floralokaler

Källor: 7, 18, 71, 75, 86

Slängom.

Foto: Stig Emilsson

Kring Intakeviken på västra sidan av Östra Silen ligger gårdarna Intakan, Lerudden och Slängom. Alla tre har värdefulla ängs- och betesmarker som tas upp i länsstyrelsens TUVVA-inventering. Landskapet är vackert och varierat. Jordarten varierar från lättare leror till finmo och berggrunden består av gnejsgranit av Åmålstyp. Jordbrukslandskapet är flackt, och sluttar svagt ned mot Östra Silen. Omgivningarna är barrskogsdominerade men med ett ganska stort lövträdsinslag här och var. Markerna hålls huvudsakligen öppna med betesdjur som ibland betar relativt hårt. Vägkanterna genom området är artrika med bland annat jungfrulin, käringtand och blodrot. Vid Slängom finns betesmarker med stagg, blåsu-

ga, svartkämpar, blodrot och käringtand. Vid Intakan kan mandelblom, jungfrulin, käringtand, nickskära och kattfot nämnas medan Lerudden bland annat hyser slåttergubbe (NT), nattviol och skogsklocka (NT). Från Lerudden finns också äldre uppgifter om granspira (NT) och åkerkulla (NT). När det gäller insektsfaunan är bland annat violettkantad guldvinge (NT) och brunfläckig pärlmorfjäril noterad från området.

Områdets värden är huvudsakligen knutna till ängs-och betesmarker men cirka 700 meter öster om Intakan finns en skoglig nyckelbiotop. Det är en lövsumpskog som bland annat hyser den rödlistade vedtrappsmissan (NT).

Motiv till varför området ingår i naturvårdsprogrammet

- Vackert välhävdad odlingslandskap med fin ängsflora och ett rikt insektsliv
- Området hyser flera rödlistade arter.

Källor

Rapporter och broschyrer

- 1) De glacialrelikta kräftdjurens utbredning i södra Sverige. Rapport 2010:7 från Länsstyrelsen i Blekinge.
- 2) Ditt Värmland - Kulturmiljöprogram för Värmland och värmlänningar, Länsstyrelsen i Värmland 1989
- 3) Examensarbete vid Karlstads universitet 2007, Förekomst av dagfjärilar i ett skogslandskap i västra Värmland, Britt-Marie Olsson
- 4) Förstudie Årjäng NO Lokaliseringsstudie för planerad vindkraftpark i Årjängs kommun november 2007- RIO Kulturkooperativ Rapport 2007:5
- 5) Infoblad -Ögårn i Dusserud - Länsstyrelsen i Värmland 2007
- 6) Myrskyddsplan för Sverige, Objekt i Värmland, Rapport 5668- April 2007 från NVV
- 7) Naturinventering i Årjängs Kommun, Tomas Jansson, Länsstyrelsen i Värmland 1988
- 8) Naturreservat i Värmlands län nr 12 Ulvsjömyrarna, Länsstyrelsen i Värmland 1996
- 9) Naturreservat i Värmlands län nr 53 Flatmossen, Länsstyrelsen i Värmland 2002
- 10) Naturreservat i Värmlands län nr 58 Fjornshöjden m.fl., Länsstyrelsen i Värmland 2002
- 11) Naturreservat i Värmlands län nr 8, Glaskogen, Länsstyrelsen i Värmland 1996
- 12) Naturvårdsstrategi Eda kommun, 2009
- 13) Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv, Länsstyrelsen i Värmland 1988
- 14) Områden av riksintresse för kulturminnesvård, Länsstyrelsen i Värmland 1988
- 15) Sjöar i Älvsborgs län - Norra delen. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1989
- 16) Strategi för formellt skydd av skog i Värmlands län Utveckling av Kultur- och naturturism i Värmlands län, Länsstyrelsen i Värmland 2008:10
- 17) Värdefulla sjöar och vattendrag i Värmlands Län -sammanfattning av till Naturvårdsverket inrapporterade "Värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag" 2005
- 18) Ängar och hagar i Värmlands län, Rapport 1994:20 från Länsstyrelsen i Värmland
- 19) Översiktsplan Årjängs kommun 2008 (ej antagen)

Opublicerade handlingar

- 21) Beslut om djur- och växtskyddsområden inom DANO-området, Länsstyrelsen i Värmland 2005
- 22) Beslut om inrättande av naturreservat, Brännan, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2002
- 23) Beslut bildande av naturreservat Bergvattdalen, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2003
- 24) Beslut om inrättande av naturreservat, Bryngelsdalen, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2001
- 25) Beslut om inrättande av naturreservat, Deletjärnsåsen, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 1998
- 26) Beslut om inrättande av naturreservat, Falldalen, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2009
- 27) Beslut om inrättande av naturreservat, Fjornshöjden, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2000
- 28) Beslut om inrättande av naturreservat, Håltebyns brandfält, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 1998
- 29) Beslut om inrättande av naturreservat, Kesebotten, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 1998
- 30) Beslut bildande av naturreservat Låssbyn, Årjängs Kommun, Värmlands län. Länsstyrelsen i Värmland 2006
- 39) Arbetsmaterial, Länsstyrelsen i Värmland, Värmland 2006

Bevarandeplaner Natura 2000

- 41) Bevarandeplan Natura 2000, Bergvattdalen, Årjängs kommun, Värmlands län 2006
- 42) Bevarandeplan Natura 2000, Bryngelsdalen, Årjängs kommun, Värmlands län 2006
- 43) Bevarandeplan Natura 2000, Brännan, Årjängs kommun, Värmlands län
- 44) Bevarandeplan Natura 2000, Deletjärnsåsen Årjängs kommun, Värmlands län
- 45) Bevarandeplan Natura 2000, Flatmossen, Årjängs kommun, Värmlands län
- 46) Bevarandeplan Natura 2000, Håltebyns brandfält, Årjängs kommun, Värmlands län
- 47) Bevarandeplan Natura 2000, Kesebotten, Årjängs kommun, Värmlands län
- 48) Bevarandeplan Natura 2000, Tegen, Årjängs kommun, Värmlands län
- 49) Bevarandeplan Natura 2000, Ulvsjömyrarna, Årjängs kommun, Värmlands län

Personer

- 51) Bruno Sjöqvist, Årjängs kommun
- 52) Fredrik Wilde, Länsstyrelsen i Värmland
- 53) Roger Gran, Skogsakta Uddevalla
- 54) Oscar Sävström, Länsstyrelsen
- 55) Dan Mangsbo, DM Naturvård
- 56) Tomas Axelsson, Länsstyrelsen
- 57) Tomas Jansson, Länsstyrelsen i Värmland
- 58) Tomas Jansson, Hushållningssällskapet Värmland
- 59) Torbjörn Nilsson, Länsstyrelsen

Föreningar

- 61) Kräftskötselområde Järnsjön, www.astacus.org
- 62) Järnsjöns fiskvårdsområdesförening
- 63) Västra Silen Norras fiskevårdsområdesförening

Databaser

- 71) Artdatabanken – Uttagslista rapporterade rödlistade arter i Årjängs kommun
- 72) Biotopkartering av vattendrag – Länsstyrelsen i Värmland
- 73) Nyckelbiotopsinventerings databas – Skogsstyrelsen
- 74) SVAR - SMHI:s databas Svenskt Vattenarkiv
- 75) TUVÅ-inventeringen 2002 – Jordbruksverket
- 76) VISS –VatteninformationsSystem Sverige - Vattenmyndigheten
- 77) Våtmarksinventeringen – SLU
- 78) Värmlands läns kalkdatabas – Länsstyrelsen i Värmland

Nya källor del 2

- 81) Resultat från inventeringar av flodpärlmussla i Värmlands län 2008-2011. Länsstyrelsen i Värmland 2011
- 82) Bottenfauna i Värmlands län – en undersökning av bottenfaunan i försurade och kalkade sjöar och vattendrag hösten 2008. Länsstyrelsen i Värmland 2009
- 83) Värdefulla sjöar och vattendrag i Värmlands Län –arbetsmaterial revidering feb 2008.
- 84) Värmlandsfloran 3-2013 – Inventering Årjängstrakten. Medlemsblad för Värmlands Botaniska Förening.
- 85) Vägkanter – Artrika vägkanter, hänsynsobjekt, invasiva växter DRIFTOMRÅDE SYDVÄSTRA VÄRMLAND. Rapport från Trafikverket 2013.
- 86) Per Larsson, Värmlands Botaniska Förening
- 87) Fiskevårdsplan Hurrsjöarna
- 88) Bo Elofsson, Värmlands Botaniska Förening

Naturligtvis Årjäng

